

דפים כ – כא

לה. א. למי הותרו פסי ביראות והיכן, ולמי לא הותרו?

ב. בורגנים שמחוץ לעיר המתעברים עמה למדוד תחום העיר מהם – האם נוהגים בבבל ובשאר ארצות?

א. אמר רבי יצחק בר אדא (אמי): לא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד. וכן לכל כיוצא בהם כגון לתלמידים ההולכים ללמוד תורה (ולכל צורך מצות הרבים. ריטב"א. וערש"י ומאירי), שלכך אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: אין פסי ביראות בחו"ל מלבד בבבל, מפני שאין מצויות שם ישיבות. לפי לשון אחת אף בבבל שמצויות שם ישיבות לא הותרו פסי ביראות, מפני שהמים משופעים שם ולא הותרו אלא במקום הדחוק במים.

בברייתא שנו, לא הותרו פסי ביראות אלא לגבי בהמה בלבד [כלומר בהמת עולי רגלים], אבל אדם – מטפס ועולה מטפס ויורד. ואם היו רחבים שאי אפשר לו לטפס – אפילו לאדם מותר. ואעפ"י שהותרו בשביל בהמות, אמר שמואל לא הותרו אלא לבאר מים חיים שהם ראויים לשתית אדם. [ודברי שמואל שנויים במחלוקת תנאים, כדלהלן כב-כג].

א. התוס' צדדו לפרש שכאשר ישנה בהמה והותרו הפסים, שוב מותר למלאות גם לצורך אדם [וברחבים מותר להתקין מלכתחילה לאדם אף כשאין בהמה]. וכן מותר שאר טלטול לצורך האדם כאשר עשה פסים לצורך הבהמה. וגם אם לא נפרש כן ונאמר שלאדם אסור למלאות לעולם, מ"מ אם דלה לבהמה ונשתיר – אותו שיוור מותר לאדם.

ב. הרא"ש וש"פ נוקטים כלשון אחרונה, שאין התר פסי ביראות לא בבבל ולא בחו"ל.

מרבנו יהונתן משמע שאין דין זה קיים כלל לאחר החורבן (גם השו"ע לא הביא דין זה). אך פשט דברי האו"ז לא משמע כן אלא במקום שיש הולכים ללמוד תורה מותר. וכן בירושלמי נחלקו הדעות האם בזמן הזה יש התר פסי ביראות (ע' בהגהות חשק שלמה).

ובזמן שהיו עולי רגלים או במקום שמצויים שלוחי מצוה, כתבו הרשב"א והר"ן שהותר לדלות לכל בהמה, אף אם אין שם בהמת עולי רגלים, אלא שעיקר התקנה היתה לצורך עולי רגלים. ג. בור שאין לו תנאי רשות היחיד – הריהו 'כרמלית' ומותר למלאות על ידי פסים אף על פי שאינו באר מים חיים (עפ"י תוס' שבת צט: ולכאורה משמע שבו מותר אף לאדם, ולא רק לשלוחי מצוה).

ב. אמר רב ירמיה אמר רב: אין 'בורגים' בבבל. מפני שמצויים שם שטפונות. ולפי לשון אחרת אף בחו"ל אין התר בורגנים משום שמצויים שם גנבים, הלכך אינם חשובים להיות 'בתים'.

הרי"ף והרא"ש נקטו כלשון אחרונה. ומשתנה הדבר בכל מקום ומקום, אם מצויים בו גנבים אם לאו (עפ"י משנ"ב שצח סקל"ג).

[מבואר בסוגיא (לפרש"י) שערים חריבות שנשארו בהן מחיצות מן הבתים, מתעברים עם העיר אעפ"י שאין בהן דיורים].

דף כב

לו. א. מהו השטח המקסימלי שאפשר לתקנו ב'פסי ביראות' להתיר הטלטול בו?

ב. מה דינו של מקום מגולה המוקף מחיצות והוא יותר מבית סאתים? ומה הדין בכגון זה בדירה מקורה העשויה בשביל השטח המגולה שמחוצה לה?